

PATVIRTINTA

Kalvarijos sav. Sangrūdų gimnazijos
direktoriaus 2014-11-17 įsakymu
Nr. V1-66

KALVARIJOS SAV. SANGRŪDOS GIMNAZIJOS GABIŲ IR TALENTINGŲ VAIKŲ ATPAŽINIMO IR UGDYMO METODINĖS REKOMENDACIJOS

ĮŽANGA

Gabių vaikų atpažinimo problema – viena iš aktualiausių pedagoginių ir psichologinių problemų. Dabar vis dažniau sutariama, kad gabumai – tai ne tik aukšti intelektiniai gebėjimai, bet ir sugebėjimas spręsti problemas bei kūrybiškumas. Gabumams bei jų raiškai didelį poveikį daro daugybė vidinių (fizinės ir asmenybės savybės, motyvacija, savikontrolė) bei išorinių (aplinka, ugdymo galimybės, įvykiai) veiksniai. Gabūs vaikai turi būti atpažįstami ne todėl, kad ji pavadintume „gabi“, bet todėl, kad jis gautų geresnį, jo poreikius atitinkantį ugdymą.

Mokytojai ir tėvai dėmesį turi atkreipti į tai, kad gabūs vaikai – tai ne tik sėkmingai besimokantys, kuriuos pastebi kiekvienas. Gabūs vaikai gali turėti ir mokymosi sunkumų ar kitų sutrikimų – tai susiję su žemu savęs vertinimu, mokymosi motyvacijos trūkumu, netinkamu tėvų elgesiu, emociniais konfliktais, sveikatos problemomis ir pan. Gabaus vaiko nereikia painioti su labai darbščiu ir stropiu vaiku.

Gabūs vaikai atsiskleidžia tada, kai ugdymo programos turinys atitinka jo asmeninius interesus ir reikalauja pastangų, kai mokymosi procesas atitinka individualų jo mokymosi stilių (<http://www.linguanet-europa.org/plus/lt/ways/styles.jsp>).

REKOMENDACIJŲ PASKIRTIS

1. Sangrūdų gimnazijos Gabių ir talentingų vaikų ugdymo metodinės rekomendacijos (toliau Rekomendacijos) parengtos vadovaujantis:

1.1. Gabių vaikų ir jaunuolių ugdymo strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2005 m. gruodžio 29 d. įsakymu Nr. ISAK-2667;

1.2. Gabių ir talentingų vaikų ugdymo programa, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2009 m. sausio 19 d. įsakymu Nr. ISAK-105;

1.3. Gabių ir talentingų vaikų paieškos, atpažinimo sistemos sukūrimo ir mokyklų šiems vaikams prieinamumo didinimo 2014–2016 metų veiksmų planu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2014-01-27 įsakymu Nr. V-38.

2. Rekomendacijose vartojamos sąvokos:

2.1. Gabūs vaikai – tai vaikai, galintys efektyviai įgyti žinių ir mokėjimų; juos pritaikyti naujoms problemoms spręsti; sparčiai mokytis iš patirties. Jų intelektinių gebėjimų lygis yra labai aukštas (individualiai testuojamųjų standartizuotais intelekto testais intelekto koeficientas yra du standartiniai nuokrypiai ar daugiau nei vidurkis). Turėdami šiuos intelektinius gebėjimus, gabūs vaikai lenkia arba pajėgūs pralenkti panašios patirties ir aplinkos bendraamžius savo vienos ar kelių mokslo sričių akademiniiais pasiekimais. Šiems vaikams būdingas aukštas kūrybiškumo lygis;

2.2. Talentingi vaikai – tai vaikai, turintys ypatingų gebėjimų, kurie pasireiškia vienos ar kelių meno, mokslo ar sporto sričių pasiekimais.

3. Rekomendacijos apibrėžia gabių ir talentingų vaikų sąvokos sampratą, bendruosius gabių vaikų požymius, gabių vaikų identifikavimo metodus ir metodines rekomendacijas.

4. Ugdydami gabius ir talentingus mokinius, šiomis Rekomendacijomis turi vadovautis visi Sangrūdodos gimnazijos mokytojai, su jomis turi būti supažindinti gabūs ir talentingi mokiniai bei jų tėvai.

BENDRIEJI GABIŲ VAIKŲ POŽYMIAI

Mokytojai, tėvai turi atkreipti dėmesį, ar jų ugdytinis, vaikas pasižymi šiais požymiais:

- smalsumu, aktyviu domėjimusi jį supančiu pasauliu;
- turi daug žinių įvairiomis temomis (platus interesų ratas);
- išmoksta lengvai ir greitai, pagrindinių dalykų mokosi geriau ir greičiau nei dauguma jo bendraamžių;
- pasižymi gerais skaitymo įgūdžiais, skaityti išmoksta dar ikimokykliniame amžiuje;
- sklandžiai reiškia mintis žodžiu ir raštu;
- turi gerą atmintį, įsimena lengvai ir greitai;
- nemėgsta mokytis atmintinai, nepatinka standartinės užduotys;
- žodynas platesnis ir turtingesnis nei bendraamžių;
- lengvai ir greitai atranda ryšius, rodos, tarp visai nesusijusių dalykų;
- sutelktai domisi kai kuriomis mokslo sritimis;
- mėgsta kurti, išrasti, turi daug idėjų, ypatingai, savo domėjimosi srityje;
- greitai randa problemų sprendimo būdus;
- turi lakią ir turtingą vaizduotę;
- vienus mokomuosius dalykus mėgsta labiau nei kitus;
- pastabus, greitai pamato prieštaravimus;
- savo klausimais kartais glumina mokytojus ir tėvus;
- energingas;
- noriai imasi naujų užduočių;
- savanoriškai daugiau laiko skiria užduotims, kai jos susijusios su jį dominančiais dalykais;
- domisi labai įvairiais dalykais ir nėra linkęs susikoncentruoti tik į vieną sritį;
- geba ilgesniam laikui susikoncentruoti į tam tikrą veiklą;
- užbaigia pradėtą darbą;
- atkaklus, ryžtingai siekia tikslo, nenuleidžia rankų susidūręs su kliūtimi;
- išitraukęs į užduotį praranda laiko nuovoką;
- prisiverčia dirbti ir be išorinio pastiprinimo ar vadovavimo;
- labiau mėgsta dirbti vienas nei grupėje;
- kelia didesnius reikalavimus sau ir kitiems;
- turi gerą humoro jausmą;
- būdingas savikritiškumas;
- diskusijose turi savo nuomonę;
- moka analizuoti ir daryti išvadas;
- bendraamžiams kartais gali atrodyti keistas;
- noriai imasi vadovauti, gali koordinuoti grupės veiklą;
- daugiau bendrauja su vyresniais mokiniais ar suaugusiais, nei su savo bendraamžiais.

GABIŲ VAIKŲ UGDYMAS

Gabus vaikas turi būti atitinkamai ugdomas. Gabių ir talentingų vaikų ugdymas apima šių vaikų atpažinimą, ugdymo spartinimą, individualizavimą ir turtinimą.

Labiausiai paplitę gabių vaikų atpažinimo metodai yra šie:

- IQ nustatymas (atliekant grupinius ar individualius testus);
- Standartizuotų žinių testų rezultatai;
- Mokytojų nuomonė;
- Tėvų nuomonė;
- Bendraamžių nuomonė;
- Pačių pretendentų nuomonė (savęs vertinimas);
- Mokinio veiklos bei jos rezultatų analizė.

Gabūs vaikai atpažįstami dažniausiai asmenine tėvų ir (ar) mokytojų iniciatyva. Tėvai ir (ar) mokytojai subjektyviai taiko įvairius gabumų atpažinimo kriterijus. Vieni iš dažniausiai naudojamų kriterijų – geri mokymosi rezultatai ir pasiekimai mokomųjų dalykų olimpiadose, konkursuose, kituose tikslinės paskirties renginiuose.

Gabių ir talentingų vaikų ugdymas spartinamas:

- pagal pedagoginių psichologinių tarnybų specialistų rekomendacijas anksčiau pradėjus dalyvauti priešmokyklinio ir (ar) pradinio ugdymo programose;
- priešmokykliniame, pradiniam ir pagrindiniame ugdyme atsižvelgus į mokymosi pasiekimus, gali būti rekomenduojama kelti mokinį į aukštesnę klasę.

Gabių ir talentingų vaikų ugdymas diferencijuojamas, specializuojamas, individualizuojamas.

Gabių ir talentingų vaikų ugdymas turtinamas skiriant papildomas valandas gabių vaikų ugdymui, esant finansinėms gimnazijos galimybėms bei sudarant sąlygas gabiems ir talentingiems vaikams gauti dalykinių ir asmenybės ugdymo žinių, įgyti tokių gebėjimų, kurių jie neturi galimybės įgyti per pamokas, dalyvaujant nevyriausybinėms organizacijoms, tokių kaip VšĮ „Nacionalinė moksleivių akademija“ ar „Gabių vaikų akademija“ (VšĮ „Mokykla vaikams“), veiklose.

Gimnazijos administracija, atsižvelgdama į ugdymo plano teikiamas galimybes, sudaro sąlygas gabiems mokiniams pagal gebėjimus ir polinkius rinktis dalykų modulius.

METODINĖS REKOMENDACIJOS

Mokytojams, dirbantiems su gabiais mokiniais, rekomenduojama:

- nustatyti mokinio mokymosi stilių ir atsižvelgti į jį dirbant su gabiu ir talentingu vaiku;
- būtina tokiam mokiniui suformuluoti ilgalaikius tikslus, besiremiančius asmeniniu išpareigojimu (gabumai tobulėja tik aktyviai ir savarankiškai veikiant, įsisavinant kas, kaip, kodėl daroma);
- diferencijuoti ir individualizuoti ugdymo procesą, kūrybiškai taikyti įvairius mokymosi būdus (darbas bibliotekoje, įvairūs tyrimai, mokinys – mokytojas ir pan.);
- norėti padėti gabiam ir talentingam vaikui atsiskleisti ir pasiekti gerų rezultatų;

- skatinti mokinius dalyvauti olimpiadose, konkursuose, festivaliuose, varžybose, parodose, pleneruose, tikslinės paskirties projektuose ir kituose renginiuose;
- skleisti mokiniams informaciją apie galimybę tobulėti dalyvaujant Nacionalinės mokinių akademijos veikloje (plačiau www.nmakademija.lt);
- siekti aukšto mokinių pasiekimų lygio ne tik teikiant žinias, bet ir ugdant bendruosius gebėjimus, kompetencijas bei pasirengimą mokytis visą gyvenimą;
- talentingus vaikus ugdyti panaudojant neformaliojo ugdymo teikiamas galimybes;
- susipažinti ir naudotis gabių vaikų ugdymui skirta metodine medžiaga, pateikta Gabių vaikų ugdymo modelio portale, adresu <http://www.gvu.lt>;
- inicijuoti ir rašyti projektus, skirtus gabių vaikų ir jaunimo ugdymui;
- įvairiomis formomis (seminarai, kursai, konferencijos, savišvieta, dalinimasis gerąja patirtimi ir t. t.) tobulinti darbo su gabiais vaikais ugdymo kompetenciją;
- gabiems ir talentingiems vaikams suteikti galimybę pasirinkti mokytis specializuotose ugdymo įstaigose, įvairiose neformaliojo švietimo mokyklose bei kitose įstaigose.
- Mokytojų naudojamas specialus klausimynas (pridedama), atpažįstant gabius ir talentingus klasės mokinius.

APROBUOTA

2014 m. spalio 15 d.

Metodinės tarybos posėdyje

Priedas

Gabių ir talentingų vaikų atpažinimo klausimynas mokytojui

Mokytojas Klasė Data

Užrašykite 3 mokinius, kurie, Jūsų nuomone, išsiskiria savo gebėjimais ir talentu šiose srityse:

Intelektinių gebėjimų 1. _____ 2. _____ 3. _____

Kūrybingumo 1. _____ 2. _____ 3. _____

Teigiamo savęs vertinimo 1. _____ 2. _____ 3. _____

Psichomotorinių gebėjimų 1. _____ 2. _____ 3. _____

Aktorinių gebėjimų 1. _____ 2. _____ 3. _____

Kalbinių gebėjimų 1. _____ 2. _____ 3. _____

Problemų sprendimo
gebėjimų 1. _____ 2. _____ 3. _____

Gebėjimo vadovauti 1. _____ 2. _____ 3. _____

Skaitymo gebėjimų 1. _____ 2. _____ 3. _____

Rašymo gebėjimų 1. _____ 2. _____ 3. _____

Matematikos gebėjimų 1. _____ 2. _____ 3. _____

Bendrujų žinių 1. _____ 2. _____ 3. _____

Mokymosi motyvacijos 1. _____ 2. _____ 3. _____

Populiarumo 1. _____ 2. _____ 3. _____

Iniciatyvumo 1. _____ 2. _____ 3. _____

Kitų supratimo 1. _____ 2. _____ 3. _____

Domėjimosi mokslu 1. _____ 2. _____ 3. _____
